

INLEIDING

Het Nederlandstalig onderwijs staat het komende decennium voor een complexe en uitdagende opdracht. Enerzijds wordt de instroom steeds meer divers en anderzijds wordt van de uitstromende leerling een steeds groter aanpassingsvermogen verwacht. De Brusselse anderstalige en super-diverse context zorgt er vandaag reeds voor dat deze uitdagingen zich in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in een overtreffende trap stellen. De kerntaak van de Brusselse school beperkt zich niet tot 'leren'. Een Brusselse school is per definitie een brede school, het is een ankerpunt waar heel wat kansarme ouders hun hoop op stellen. De verwachting van ouders, cursisten en leerlingen is voelbaar groot.

Daarnaast krijgt de Brusselse school er ook een aantal overheden bovenop met eigen ondersteuning maar ook met eigen verwachtingen en eisen. Naast de Vlaamse Gemeenschapscommissie is er het Brusselse Gewest. Scholen ervaren globaal een grote planlast en een gebrek aan transparantie in de regelgeving in het algemeen. Vandaar ons pleidooi voor een maximale transparantie en duidelijkheid en voor rust.

Hieronder vatten wij de belangrijkste verzuchtingen van de scholen van het Katholiek Onderwijs samen in een aantal aandachtspunten en sleutels. Wij starten met een korte contextuele beschrijving en formuleren aansluitend telkens een aantal wensen, eisen.

Dit memorandum dient in samenhang gelezen te worden met [het memorandum van Katholiek Onderwijs Vlaanderen](#). De voorgestelde maatregelen in dit memorandum zijn specifiek voor de Brusselse context en dienen dan ook als supplementair beschouwd te worden. ■

1. Zorg voor voldoende financiële middelen inzake gelijke kansen.

De gelijke kansenproblematiek stelt zich in Brussel bijzonder scherp. Brusselse scholen hebben een zeer diverse leerlingenpopulatie, etnisch religieus en vooral ook socio-economisch. Kinderarmoede hypothekeert in Brussel de kansen van vele kinderen: 29% van de kinderen groeit op in armoede in vergelijking met 8% in Vlaanderen en elke school kampt met een groot aantal

onbetaalde schoolrekeningen. Die situatie bemoeilijkt enerzijds het werk van het Brussels onderwijs: veel kwaliteit bieden met een groot hart voor de beperkte financiële draagkracht van de ouders. Zij benadrukt anderzijds ook de grote verantwoordelijkheid die het onderwijs heeft om de sociale mobiliteit door onderwijs te bevorderen. ■

Onze vragen/eisen:

- Om kwaliteitsvol onderwijs te kunnen blijven aanbieden in onze scholen, met hun zeer diverse leerlingenpopulatie, moet de bandbreedte van de SES-middelen zowel qua lestijden als qua werkingsmiddelen minstens behouden blijven.
- De bandbreedte van de werkingsmiddelen is voor GOK in het secundair onderwijs momenteel begrensd op 11%. Zodra die grens bereikt wordt, worden de middelen afgevoerd zelfs bij een toenemend aantal GOK-leerlingen. Dat is voor Brussel onhoudbaar en moet dus verhoogd worden met behoud van de basisfinanciering.
- Het volwassenenonderwijs kan kwaliteitsvol ingeschakeld worden als bruggenbouwer met het leerplichtonderwijs (SO en BaO).

2. Neem structurele maatregelen om het lerarentekort aan te pakken.

Het lerarentekort neemt in Brussel op alle niveaus enorme proporties aan. Eén schoolbestuur gewaagt van een verloop van bij de 100 (!) leraren louter en alleen tijdens het eerste trimester van het schooljaar 2018-2019. Bovendien spreken we hier in de meeste gevallen over personeelsleden die niet het juiste diploma kunnen voorleggen, vaak zelfs geen pedagogisch diploma. Scholen stellen zich tevreden met wie ze kunnen krijgen, ongeacht de ervaring of het diploma. Leraren komen zo onvoorbereid voor zeer complexe situaties te staan die ze niet of nauwelijks de baas kunnen. Dat zorgt er mee voor dat zij vaak reeds na een paar weken afhaken, ondanks grote inspanningen van scholen om hen in hun taak te begeleiden. De vele kwetsbare leerlingen zijn de eerste slachtoffers van deze situatie.

De toegenomen capaciteit vereist meer leraren, maar voor de lerarenopleiding melden zich minder kandidaten. De schaarse afgestudeerden vinden onderdak in de lerarenplatforms van de centrumsteden en zorgen zo voor een verdere toename van het tekort in Brussel.

Deze situatie is niet lang houdbaar omdat zij uiteindelijk een zware hypotheek legt op de kwaliteit van het onderwijs in Brussel en op de toekomst van duizenden jongeren. ■

Onze vragen/eisen:

- Onderzoek in de scholen de redenen van het (grote) leerkrachtenverloop en neem a.h.v. de resultaten structurele maatregelen voor de scholen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Onderneem actie om Brusselse jongeren te laten doorstromen naar de lerarenopleiding en zorg daar voor extra ondersteuning.
- Zorg voor extra omkadering die de scholen kunnen inzetten in de begeleiding van beginnende leraren.
- Maak wonen in Brussel betaalbaar voor wie een lesopdracht aanvaardt in een Brusselse school.
- Zorg voor een aantal incentives die het voor leraren extra interessant maken om in Brussel aan de slag te gaan in het onderwijs (cultuurcheques, fietsabonnement, huursubsidie...)
- Geef, in het kader van een project, een bijkomende anciënniteit aan leerkrachten met een groeipad afhankelijk van de duur van hun tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gekoppeld aan de biënnales.
- Voorzie een andere wegging voor de opdracht van leerkrachten met een niet-vereist diploma.

3. Infrastructuur en middelen

Schoolgebouwen in Brussel zijn een verhaal apart. De (groot) stedelijke context is zeer bepalend voor wat kan en niet kan. Heel wat schoolgebouwen zijn aan vernieuwing toe, verbouwing of bij voorkeur nieuwbouw. De ligging van de school beperkt vaak de mogelijkheden voor vernieuwing en uitbreiding. Dat maakt de zoektocht naar nieuwe en betaalbare bouwgronden cruciaal. Schoolbesturen botsen dan op hun eigen grenzen, vooral omdat de regelgeving in België almaar complexer wordt, wat de kosten voor bijvoorbeeld vergunningen en energiestudies doet oplopen.¹ Bovendien worden zij regelmatig geconfronteerd met onwillige gemeentebesturen die het Nederlandstalig onderwijs niet genegen zijn.

Bouwen in Brussel is significant duurder dan buiten Brussel. De mobiliteit, beperkte ruimte en dergelijke beïnvloeden de facturen in negatieve zin. Vele scholen krijgen voor hun projecten geen of slechts één offerte zodat de facto de markt niet speelt en bouwen nog duurder wordt of vertraging optreedt. Sinds jaren groeit ook de bezorgdheid omtrent de rechtszekerheid. Ook die bezorgdheid wordt doorgerekend in de aanbestedingen. Aangezien schoolbesturen vandaag zelf 30 tot 40% moeten ophoesten van de totale kostprijs, stijgt ook hun absolute aandeel in de totale kost. ■

Onze vragen/eisen:

- Wij pleiten voor een bijzonder plan voor Brusselse schoolinfrastructuur dat een inhaalbeweging voor schoolinfrastructuur in Brussel mogelijk moet maken. Dat plan moet rekening houden met het feit dat bouwen in Brussel significant duurder is.
- De bestaande projectmatige ondersteuning door de VGC en het BHG moet uitgebreid worden. Alle scholen en centra moeten er in gelijke mate toegang kunnen toe hebben.
- Financiële en administratieve drempels voor noodzakelijke capaciteitsuitbreiding moeten weggewerkt worden. Er moet niet alleen prioriteit gegeven worden aan de verbetering van de huidige schoolinfrastructuur; er moet ook extra financiële en administratieve ondersteuning voor energievriendelijke maatregelen komen en voor werkzaamheden die de veiligheid en het welbevinden op school kunnen bevorderen, ook bijvoorbeeld de verwijdering van asbest.
- Voorzie in het gewestelijk bestemmingsplan in elke gemeente voldoende ruimte voor openbaar nut zodat er Nederlandstalige scholen kunnen ingeplant worden om zo een antwoord te kunnen bieden op de vraag naar Nederlandstalig onderwijs.
- Zorg ervoor dat de gewestelijke administratie actieve medewerking verleent aan het zoeken naar geschikte terreinen en gebouwen voor de uitbouw van kwalitatieve scholen en centra. Hou daarbij rekening met een aantal parameters zoals luchtkwaliteit, groene omgeving en bereikbaarheid.
- Zorg ervoor dat de gewestelijke administratie indien gewenst kan bemiddelen tussen gemeenten i.v.m. bouwdoSSIERS van scholen.
- De mogelijkheid om via vzw FIX onderhoudswerken in onze scholen en CVO, uit te laten voeren moet zeker behouden blijven om onze scholen de nodige financiële ruimte te laten om kwaliteitsvol en vernieuwend onderwijs te kunnen aanbieden.
- Voorzie financiering zodat de scholen de nodige aanpassingen kunnen uitvoeren om aan de veiligheidsvoorschriften n.a.v. de terreurdreiging te voldoen.

¹ <https://www.tijd.be/ondernemen/bouw/bouwen-in-brussel-steeds-duurder-en-complexer/9869675.html>

4. Taalachterstand wegwerken

De taalbarometer toont aan dat het belang van het Nederlands in Brussel gestaag toeneemt. Tegelijkertijd daalt de kennis ervan fors. (Ook de kennis van het Frans daalt overigens terwijl de kennis van het Engels toeneemt.) Het laatste heeft te maken met de superdiversiteit van Brussel, het eerste met een stijgend

gebruik van het Nederlands. Van de bevroegde Brusselaars gebruikt de helft het Nederlands op de werkvloer, dertig procent bij het winkelen. Ook het aantal gezinnen dat het Nederlands als thuistaal heeft, stijgt licht en verjongt.²

Dit neemt niet weg dat het Nederlands

geen dominante positie inneemt in het sociale weefsel en in het straatbeeld. Als gevolg hiervan is het Nederlands voor de vele Brusselse leerlingen, studenten en cursisten in het Nederlandstalig onderwijs in vele gevallen nog slechts een artificiële 'schooltaal'. ■

² <https://www.bruzz.be/samenleving/taalbarometer-belang-van-het-nederlands-neemt-toe-brussel-2018-12-14>

Onze vragen/eisen:

- Wij pleiten voor onderzoek naar de impact van een dominant anderstalige en superdiverse omgeving op de kennis en het gebruik van het Nederlands door Brusselse anderstalige leerlingen. Beïnvloedt deze anderstalige context het wegwerken van de taalachterstand negatief? Welke maatregelen en actiepunten kunnen genomen worden zodat scholen op een professionele en effectieve manier de taalachterstand kunnen aanpakken en niet langer het gevoel hebben dat zij ondanks de vele initiatieven dwelen met de kraan open?
- Daaruit voortvloeiend zijn bijkomende middelen noodzakelijk om de decretale verplichtingen i.v.m. screening van het niveau onderwijstaal en het daaraan verbonden taaltraject en taalbad in het gewoon Brussels onderwijs te implementeren.

- Behoud de Brusselse vrijstelling van het inschrijvingsgeld voor de cursisten NT2, richtgraad 1 en 2 in het volwassenenonderwijs.
- Geef het secundair en volwassenenonderwijs de financiële middelen om initiatieven rond taalondersteuning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uit te werken.

5. Mobiliteit

Onze vragen/eisen:

- Zorg minimaal voor een gratis abonnement voor het openbaar vervoer in Brussel voor alle leerlingen, studenten en cursisten die recht hebben op een schooltoelage of een leefloon.
- Zorg ervoor dat alle scholen gemakkelijk bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
- Zorg ervoor dat voor het schoolpersoneel in alle gemeenten een uniform voordeeltarief voor parkeren gehanteerd wordt.
- Ondersteun initiatieven die Brusselse jongeren aanzetten tot fietsen.
- Voorzie veilige fietsinfrastructuur, zeker in de buurt van scholen.
- Financier projecten rond het creëren van fietsstallingen in de scholen.
- Verhoog de fietsvergoeding voor het schoolpersoneel.
- Voorzie parkeergelegenheden voor professionele werklui aan de scholen.

Ondanks de vele initiatieven van de Brusselse overheden en van tal van andere bedrijven en organisaties op het vlak van mobiliteit, worstelen scholen en centra vaak met de mobiliteit van zowel hun leerlingen/cursisten, hun ouders, hun personeelsleden maar ook hun werkluiden. Scholen vinden bij herhaling geen werklui omdat zij niet kunnen parkeren bij de school. Een gebrek aan mobiliteit is ook één van de bepalende factoren voor het verloop van leraren in BHG. ■

6. Ondersteuning van arbeidsmarktgerichte richtingen (bso) en van richtingen met een dubbele finaliteit (tso)

In Brussel kiest meer dan 60% van de leerlingen voor het louter op doorstroming gerichte onderwijs(aso). De arbeidsmarktgerichte (bso) studierichtingen en de studierichtingen met dubbele finaliteit (tso) zijn ondergewaardeerd en ondervetgenwoordigd. Dat heeft ener-

zijds met de traditie van het Brussels onderwijs te maken maar anderzijds ook met de keuze van de leerlingen en hun ouders. Die keuze is vaak emotioneel en niet gebaseerd op feitelijke informatie. De keuze van meer dan 60% van de leerlingen voor het doorstromingsgerichte onderwijs is omge-

keerd evenredig met de keuze die leerlingen maken in de rest van Vlaanderen. Het doorstromingsgerichte aso speelt daar een veel minder prominente rol. In Brussel daarentegen is de keuze voor arbeidsmarktgerichte studierichtingen zelden een positieve keuze. Er is echter geen reden om aan te

nemen dat de doelgroep voor deze onderwijsvormen minder groot zou zijn dan in de rest van Vlaanderen. ■

Onze vragen/eisen:

- Promoot studierichtingen en onderwijsvormen die arbeidsgericht zijn of een dubbele finaliteit hebben.
- Promoot duaal leren.
- Voorzie middelen om voldoende onderwijsaanbod te creëren voor leerlingen die niet in aanmerking komen voor duaal leren (voltijds of deeltijds).
- Promoot schoolloopbaanbegeleiding die leidt naar een positieve keuze voor richtingen met een dubbele finaliteit en voor arbeidsmarkt-

gerichte studierichtingen. Zorg ervoor dat de ouders daar structureel bij betrokken worden.

- Behoud de financiële ondersteuning voor de aankoop van uitrustingsmateriaal voor richtingen met arbeidsmarktgerichte en dubbele finaliteit en breid uit met de arbeidsmarktgerichte richtingen in het buitengewoon secundair onderwijs en het volwassenenonderwijs.
- Promoot en ondersteun de rol van het volwassenenonderwijs in de opvang van leerlingen die ongekwalificeerd op de arbeidsmarkt dreigen te komen.

7. De school ondersteunen

De kerntaak van onderwijs is het leren van de leerling, ervoor zorgen dat elk kind zijn of haar talenten maximaal kan ontwikkelen zodat het zijn of haar plaats kan innemen in

de maatschappij en ertoe kan bijdragen. De Brusselse school maakt hier werk van maar ook nog van veel meer. Voor vele ouders is de school die instelling die zij dag in dag uit

over hun problemen aanspreken. Ouders kennen aan de school een maatschappelijke functie toe die ervoor zorgt dat zij terechtkomt in de frontlijn van welzijn. Scholen wensen

deze verantwoordelijkheid niet af te wijzen omdat zij hierdoor mee gelijke kansen voor leerlingen kunnen realiseren. ■

Onze vragen/eisen:

- Harmoniseer subsidiereglementering in het kader van vermindering van de planlast voor scholen.
- Zorg ervoor dat alle scholen snelle internetverbindingen krijgen.
- Ondersteun en faciliteer vernieuwende onderwijsprojecten waarvan het belang de grootstedelijke context overschrijdt.
- Maak een structurele samenwerking tussen onderwijs en welzijn mogelijk en zorg voor de nodige middelen.
- Continueer en ondersteun drempelverlagende projecten die ouderbetrokkenheid versterken en die ouders naar welzijn kunnen leiden. Zorg voor een structurele verankering van de brugfiguren en voorzie meer omkadering voor de scholen voor overleg en begeleiding.
- Veranker en verzeker de inspraak van de scholen in de vzw Abrusco en in andere initiatieven zoals Kans.
- Vergroot de middelenveloppe voor brede schoolwerking zodat deze werking in meer scholen uitgerold kan worden, ook in het secundair en volwassenenonderwijs.
- Veranker de brede schoolwerking aan de scholen, zij zijn de motor en aansturing van de werking.
- De vraagstelling naar het CLB toe is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest veel groter en moeilijker te beantwoorden enerzijds door de grote stijging van het leerlingenaantal en anderzijds onder andere door de vele psychosociale problemen van leerlingen en anderzijds. Daarom is een ruimere omkadering van het CLB binnen het BHG noodzakelijk zodat deze de realiteit volgt.
- Een ruimere personeelsomkadering van het CLB binnen het BHG is noodzakelijk om de steeds wijzigende realiteit en de groeiende vraag te volgen. Die is enerzijds te wijten aan de exponentiële stijging van het leerlingenaantal en anderzijds aan de gevolgen van de snel veranderende socio-economische context.

8. Buitenschoolse opvang

Buitenschoolse opvang speelt in de Brusselse context een grote rol als het aankomt op het creëren van de positieve randvoorwaarden voor moeders en alleenstaande ouders om hun plaats

in het arbeidscircuit op te nemen. Een goede voor- en naschoolse opvang is een noodzakelijke voorwaarde daarvoor. In die zin speelt het ook een grote rol in de armoedebestrijding. Scholen kunnen niet

zelf instaan voor deze opvang en er zijn te weinig initiatieven buitenschoolse opvang (ibo's) beschikbaar. ■

Onze vragen/eisen:

- Zorg voor financiële en andere ondersteuning van initiatieven die voor een betaalbaar en kwalitatief voor- en naschools toezicht zorgen.
- Maak op dit vlak een structurele samenwerking mogelijk tussen onderwijs en welzijn.
- Vraag de gemeenten om hun rol in het kader van flankerend onderwijs, o.a. de subsidiëring van opvang, op te nemen.

